

Ett jämligare Motala är ett starkare Motala

Vänsterpartiets förslag till
Mål- och Resursplan för 2026 - 2028

Tillit

BILDEN AV MOTALA

Tillväxt

Långsiktighet

OMSTÄLLNING

FÖRUTSÄTTNINGAR, MÅL OCH MÖJLIGHETER

Dagens Motala är en kommun med möjligheter

För att exemplifiera en utveckling för Motala, som vi menar vore möjlig och lämplig med rätt förutsättningar, väljer vi att titta på scenariot att sjöstadsbegreppet skall nå de höjder som har förutsatts.

Och dagens Motala är på flera sätt en kommun med fantastiska möjligheter!

Inte minst livsmiljön kring boende och fritid är oslagbar. "Östergötlands sjöstad" är ett väletablerat begrepp och staden vill – kanske på goda grunder - bli "Hela Sveriges sjöstad".

Men förutsättningarna – inte minst de inre – saknas för närvarande. Det räcker inte att nöjt konstatera att stora delar av tätorten och kommunen ligger vid vatten. För att nå målet om "Hela Sveriges sjöstad" krävs en samlad och långsiktig strategi, där utgångspunkterna för närvarande är problematiska. Omfattande åtgärder behövs, som kräver såväl resursförstärkningar som genomgripande omställningar.

Utmaningarna består bland annat i att resursbehoven är större än resurstillgången sett till de verkliga behov som finns. Vi ser också att utvecklade visioner för vad Motala skall vara i framtiden saknas hos kommunens politiska ledning. Ekonomisk tillväxt förefaller vara det enda verktyget - och det enda målet.

Det krävs nämligen mer än detaljplaner för tusentals bostäder för att kommunen skall bli en magnet och förtjäna begreppet "Hela Sveriges sjöstad". I synnerhet inte när befolkningen minskar i antal. Det krävs ett visionärt ledarskap som ser helheterna, människorna, uniciteten, problemen och möjligheterna.

Och det krävs att målet är trovärdigt också i medborgarnas tankar och det krävs därmed en förmåga att engagera Motalaborna i ett framtidsinriktat visionsarbete. Ett sådant medborgarengagemang förutsätter ett mått av tillit, att medborgarna har egna erfarenheter av en väl fungerande kommun. Om den grundläggande tilliten saknas finns inga förutsättningar för en god förankring och samspel mellan kommun och Motalabor. Och här finns för närvarande brister.

Att kommunledningen inser vidden av hur medborgarna ser på sin kommun visas av att "Bilderna av Motala" inte bara är ett uttryck i största allmänhet. "Bilderna av Motala" återkommer allt oftare som ett begrepp i planeringssammanhang och en strategisk faktor för såväl politik som profession.

Men bilden av Motala skapas inte i de centrala förvaltningarna, eller hos politiken, den skapas där ute, där Motalaborna möter kommunen i form av service, omsorg, utbildning, trafik, kulturskola, bygglov, alkoholtillstånd, bibliotekstider, listan kan bli lång. Bilden av Motala skapas således när kommunen möter Motalabornas behov av service och välfärd. Och om den bilden är god främjas tilliten. Idag är den problematisk.

Dagens Motala möter utöver detta en rad utmanande förutsättningar

Resurserna i form av skatteintäkter kommer att minska på grund av att antalet Motalabor i arbetsför ålder sjunker. Vi ser också att minskningen går allt fortare.

Behoven av insatser ökar till följd av flera faktorer.

- ✓ Den sociala och ekonomiska ojämlikheten fortsätter att skapa allt större klyftor.
- ✓ Behoven av omsorg ökar till följd av att antalet äldre ökar - och ökar i hög takt.
- ✓ Den lokala arbetslösheten är hög.
- ✓ Resultaten i skolan är fortsatt orimligt låga och utbildningsnivån i Motala är för låg.
- ✓ Behoven av elevhälsovård ökar till följd av stigande psykisk ohälsa bland ungdomarna.

Kompetensförsörjningen och den ökande kompetensbristen är en generell samhällsutmaning. Förmågan att attrahera arbetskraft kommer att vara avgörande om inte ambitionsnivån skall behöva sänkas. Detta måste man förhålla sig till både i ord och handling. Vi har flera förslag.

Det finns också ett antal ovissa faktorer som påverkar kommunerna

- ✓ osäkert kring inkommande generella och destinerade statsbidrag
- ✓ osäkerhet kring konjunkturförändringar som påverkar skatteintäkterna
- ✓ osäkerhet kring konjunkturförändringar som påverkar arbetsmarknaden
- ✓ osäkerhet kring konjunkturförändringar som påverkar inflyttningar
- ✓ osäkerhet kring säkerhetsläget

Reformutrymme saknas...

Kommunens intäkter i form av skatter och avgifter beräknas öka med 138 mnkr, vilket är i samma storleksordning som beräknade ökningar av löner och priser plus ökade kapitaltjänstkostnader.

Det finns således inget väsentligt reformutrymme, utöver det som skapas av minskade kommunala kostnader, ökade skatteintäkter eller minskat planerat överskott.

... och måste därför skapas

Vänsterpartiet konstaterar således att det i stort sett saknas ekonomiskt utrymme för reformer för kommande år. Ändå finns det ett antal åtgärder som är helt nödvändiga för att i någon mån möta de konstaterade brister som är uppenbara - och nödvändiga för att i varje fall antydningssvis påbörja ett långsiktigt utvecklingsarbete mot identiteten som "Hela Sveriges sjöstad".

Därför är det nödvändigt att skapa ett utrymme för satsningar och därigenom stärka kommunens förmåga att möta nuet och framtiden. Se nedan.

DRIFTBUDGET- VÄNSTERPARTIETS FÖRSLAG

Reformutrymme skapas på följande sätt:

✓ Kommunalskatten höjs med 20 öre	23,0 mnkr
✓ Överskottsmålet bestäms till 1,0 %.	51,0 mnkr
✓ Rationaliseringar genom minskad administrativ överbyggnad, digitalisering	5,0 mnkr

Genom ovannämnda åtgärder skapas ett utrymme om 79 mnkr.

Övergripande

Vänsterpartiet väljer två begrepp som utgångspunkt för vårt budgetarbete – JÄMLIKHET och LÅNGSIKTIGHET.

Samtliga de förslag som Vänsterpartiet förtecknar i budgeten syftar till långsiktiga – och hållbara – effekter, där jämlikheten är både mål och medel.

Det jämlika samhället är ett samhälle som fungerar väl för såväl fattig som rik. Internationell forskning (Wilkinson-Pickett) visar att ojämlikhet leder till en rad centrala sociala och hälsorelaterade problem. Bland många exempel på samband kan nämnas att studieresultat och våld och kriminalitet korrelerar väl med graden av jämlikhet. På litet närmare håll har Östgötautredningen för folkhälsa upprepade gånger konstaterat att hälsolivån står i direkt proportion till socioekonomiska förhållanden.

I det kommunala perspektivet handlar det om att skapa förutsättningar för var och en att utvecklas utifrån sina förutsättningar. "...åt var och en efter behov" är inte bara en marxistisk fras, utan återfinns som tankebana i åtskilliga filosofier och religioner. Samhället skall finnas där för att lyfta de något svagare, och då krävs det resurser för detta.

När resurserna saknas (eller den politiska viljan) ökar ojämlikheten.

Skolan är nyckeln

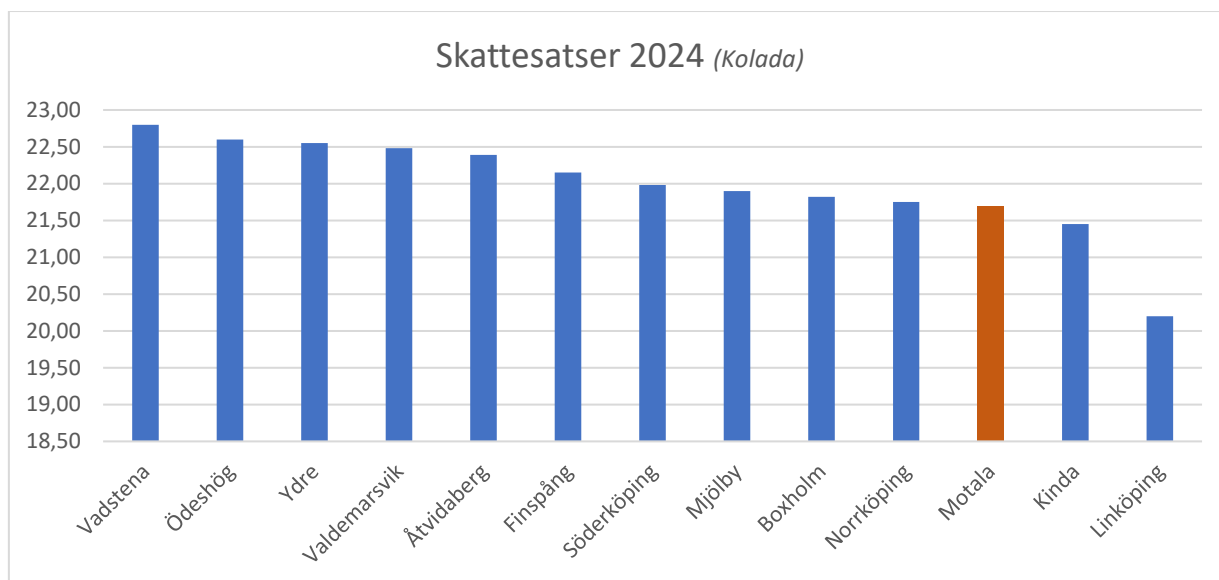
Det konkreta exemplet kan vara när 7-åringen med rörliga hemförhållanden inte heller hittar studielusten och studieron i skolan (kanske eftersom läraren istället måste ägna tid åt att dokumentera veckans utvecklingssamtal). Att läsovnningarna då måste ske på egen hand leder till något svagare läsförmåga, vilket i sin tur leder till att förutsättningarna för gymnasiestudier försämras, och risken för framtida arbetslöshet därmed ökar.

Vi ser att den sektor som är allra mest avgörande för hur samhället utvecklas på kort och lång sikt är skolan. Utbildnings- och bildningsnivån i Motala är alltför låg och har varit det också historiskt. Om kommunen skall ta steg framåt måste färre ungdomar avbryta sina studier, fler barn måste få bli sedda och stimulerade, färre hamna i ett tomrum som leder mot en destruktiv identitet och det måste bli fler som nyfiket söker och tillägnar sig nya kunskaper. Såväl individ som inte minst samhället behöver att kompetens och kreativitet ökar.

För detta krävs två saker – resurser och politiska visioner.

Kommentarer till förslagen

Kommunalskatten är den minst lämpliga skatten att höja, eftersom den slår linjärt och drabbar dem hårdast som har svagast ekonomi. Kommunerna förfogar emellertid inte över någon annan nettointäkts-höjande åtgärd och därför tvingas Vänsterpartiet föreslå en marginell uppjustering.

Diagrammet visar att det knappast kan vara strategiskt orimligt att höja kommunalskatten. Idag har Motala det näst-näst lägsta uttaget i Östergötland. Med Vänsterpartiets förslag skulle kommunen hamna strax under mitten i länet, med samma skattesats som exempelvis Mjölby. Och för en medianinkomsttagare betyder det en skattehöjning på 53;- i månaden.

Överskottsmålet kan justeras ner. I tider av ansträngd ekonomi behöver ett möjligt överskott i verksamheterna utnyttjas för verkliga reformer. Att rusta människor och förebygga samhällsliga kostnader är mer effektivt än att spara för att hantera kostnaderna när dom annars kommer.

Administrativa överbyggnader behöver identifieras och ifrågasättas. Det är vår övertygelse att kvalificerade medarbetare utför åtskilligt vardagsarbete som aldrig märks bland Motalaborna. Till viss del är detta ett resultat av att New Public Management fortfarande utgör principerna för ledning och styrning, bland annat med omfattande kontrollmoment.

Detta innebär att de finns utrymme för rationaliseringar som inte går ut över verksamheterna, och där frigjorda resurser då skulle kunna destinerats för kvalitetshöjningar i frontlinjerna, exempelvis inom skola och äldreomsorg. Vi ser bland annat konkreta exempel inom skolvärlden på hur kommunikation på papper bör kunna ersättas med digitala lösningar. Vi ser också exempel på nyligen inrättade kommunala tjänster som inte är nödvändiga (evenemangsstrategi, näringslivschef).

Förtroendemannaarvodena bör justeras ner. Vänsterpartiet lämnar inte något konkret förslag för 2026, men avser att ta upp en diskussion om detta inför planeringen av kommande valperiod. En sådan åtgärd har ett viktigt symbolvärde, även om effekten är marginell på sista raden. I tider av ekonomisk knapphet är det viktigt för medborgarnas tilltro till samhället att HELA den kommunala organisationen medverkar med rationaliseringar efter vars och ens förutsättningar.

Politiska prioriteringar

Vänsterpartiet lyfter här 19 konkreta punkter där vi menar att förändringar bör ske. Dessvärre finns inte ekonomisk kapacitet att fullt ut genomföra alla, vi tillför 79 mnkr och respektive facknämnd avgör hur de tillförda medlen skall fördelas mellan de aktiviteter som noteras nedan.

KOMMUNSTYRELSEN

15 mnkr

Kommunstyrelsen har genom sitt personalutskott och i övrigt sin ledande roll det övergripande ansvaret för kompetensförsörjningen, vilken är helt avgörande för den kommunala verksamheten. Professionen anger några konkreta faktorer som ökar intresset för kommunen som arbetsgivare. För ökad attraktivitet krävs också ett arbete inom hela kommunen mot ett förhållningssätt som har formulerats av den statliga Tillitsdelegationen, benämnt "Tillitsbaserad ledning och styrning".

Dessa områden måste prioriteras och tillföras särskilda resurser.

- ✓ Lönesatsningar (chefer)
- ✓ Renodla chefsrollen
- ✓ Tillitsbaserad ledning och styrning

BILDNINGSNÄMNDEN

43 mnkr

Kommunens resursfördelningsmodell resulterar i att Bildningsnämnden tappar 22 mnkr inför 2026. Konsekvensen kunde vara rimlig om nämndens verksamhet och resultat hade varit stabilt godtagbara, vilket inte är fallet. Bildningsnivån i Motala är alldeles för låg och skolans resultat ligger långt under vad som behövs i en kommun som vill utvecklas. Skolans kompensatoriska uppdrag kräver goda resurser.

Därför är resursfördelningsmodellen egentligen inte tillämplig, Bildningsnämnden behöver få väsentligt utökad kapacitet såväl omgående som långsiktigt. Det är vår övertygelse att stora delar av kostnaderna för de insatser inom skolan som vi föreslår, återkommer som framtida minskningar av kostnaderna hos socialtjänsten. Ur ett långsiktigt perspektiv kan man förutsätta ett nollsummespel.

Dessvärre ser vi att vårt förslag om tillskott till Bildningsnämnden är helt otillräckligt och närmast symboliskt, men ekonomiska förutsättningar för en seriös och mer genomgripande ambitionshöjning saknas.

Vänsterpartiet förtecknar en rad åtgärder, där vi menar att de som finns högst på listan är mest angelägna. Nämnden och professionen fördelar i övrigt de tillförda medlen efter sin bedömning.

- ✓ Minskade barngrupper i förskolan
- ✓ Utökad elevhälsovård
- ✓ Lönesatsningar (lärare)
- ✓ Ökad lärartäthet, ökat antal lärarassistenter för att renodla lärarrollen
- ✓ Utökning av El Sistema (Ekön)
- ✓ Återställ kulturgarantin fullt ut
- ✓ Sänkta avgifter i Kulturskolan
- ✓ Förstärkt stöd till folkbildningen
- ✓ Accelerera Campusprojektet

- ✓ Skolfrukost för högstadiet
- ✓ Gratis kollektivtrafik för ungdomar sommartid

SOCIALNÄMNDEN

20 mnkr

I den nya Socialtjänstlagen kommer förebyggande arbete och samverkan mellan skilda aktörer att återkomma som ett prioriterat förhållningssätt.

I sin verksamhetsanalys har Socialnämnden särskilt markerat en insats som faller just inom området "förebyggande" – Dagverksamhet för äldre. Vänsterpartiet ser därför det som lämpligt att särskilt prioritera sådana aktiviteter.

Vi har också noterat att nämnden numera bedömer att man har möjlighet att inom ram lösa de tidigare problemen med överstora enheter. Att förbättra förutsättningarna för verksamhetens enhetschefer är av central betydelse, inte minst utifrån behovet att framstå som attraktiv arbetsgivare. Eftersom SN har en lösning tillför vi därför inga nya resurser för just det ändamålet.

Också förslaget om att införa fler intraprenader inom omsorgerna syftar till att öka kommunens attraktionskraft som arbetsgivare.

De tillförda resurserna skall finansiera eller delfinansiera följande aktiviteter:

- ✓ Dagverksamhet äldre
- ✓ "Mina timmar" inom omsorgerna
- ✓ Slopad karenstid för grupper i yttre verksamhet som inte kan vara borta från jobbet eller jobba hemifrån
- ✓ Fler intraprenader inom omsorgerna

SAMHÄLLSBYGGNADSNÄMNDEN

1 mnkr

Bilden av Motala har till stor del präglats av diskussioner om parkeringssituationen i staden, och "Bilden av Motala" är som nämnts ett återkommande begrepp som används aktivt i olika planeringssituationer. Därför behöver parkeringsfrågan adresseras.

De parkeringsplatser som genererar kommunala skötsel- eller kapitaltjänstkostnader behöver också generera intäkter som åtminstone motsvarar kostnaderna. Gäller särskilt anordnade parkeringsplatser eller parkeringshus. Vad gäller pendlarparkeringen bör kommunen ta initiativ till att den avgiften integreras i kollektivtrafikbiljetten. Gatuparkeringar bör däremot befrias från avgift. För att ändå uppnå den önskade effekten av cirkulation och tillgänglighet föreslår vi att P-skiva införs.

- ✓ P-skiva på gatuparkeringar (utredningsuppdrag)

Resursfördelning

Resultatbudget

Det budgeterade resultatet för 2026 uppgår till 1,0 % av skatter och bidrag, vilket motsvarar 34 mnkr. För 2026 är en skattehöjning på 20 öre inräknad. I övrigt är beräkningen av skatte- och bidragsintäkterna baserade på SKR:s prognos från april. För samtliga år har en säkerhetsmarginal på 10 mnkr per år inkluderats för att hantera eventuella variationer i skatteintäkter och inflation.

Resultatbudgeten omfattar planerade effektiviseringar motsvarande 5 mnkr under 2026, samt ytterligare 71 mnkr år 2027 och 83 mnkr år 2028. Den beräknade nivån på effektiviseringarna och det prognostiserade resultatet skapar ett ekonomiskt utrymme för politiska nivåhöjande prioriteringar med ökade budgetanslag om 79 mnkr år 2026.

Avskrivningar och finansiella kostnader ökar årligen som en konsekvens av den ökande investeringstakten.

Mnkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Verksamhetens nettokostnad	-3 180	-3 210	-3 272
Avskrivningar	-193	-221	-250
Verksamhetens nettokostnader	-3 373	-3 431	-3 522
Skatteintäkter	2 452	2 544	2 643
Generella statsbidrag och utjämn- ning	978	1 000	1 013
Verksamhetens resultat	57	113	134
Finansiella intäkter	9	8	8
Finansiella kostnader	-32	-50	-69
Årets resultat	34	71	73
Årets resultat i % av skatter och bidrag	1,0%	2,0%	2,0%
Årets resultat exkl exploatering	18	40	54
I % av skatter och bidrag	0,5%	1,1%	1,5%

EXPLOATERINGSBUDGET – VÄNSTERPARTETS FÖRSLAG

Med markexploatering avses åtgärder för att anskaffa, bearbeta och iordningställa råmark för byggnation av bostäder, samhällsbyggnader, industrier, affärsverksamhet etc. I exploateringsverksamheten ingår utbyggnad av infrastruktur såsom gator, grönområden och VA-anläggningar.

Den generella inriktningen av exploateringsprojekt är att den finansieras via försäljningsinkomster. För varje exploateringsprojekt beslutar kommunstyrelsen om en exploateringskalkyl som fastställer projektets budget i form av förväntade utgifter och inkomster.

Budgeten för exploateringsverksamheten återfinns dels i resultatbudgeten avseende årets intäkter för exploatering samt årets kostnader för detaljplanering och andra driftkostnader. I investeringsbudgeten återfinns utgifter för utbyggnad av exploateringsområden.

Projekten innebär normalt sett att inkomsterna kommer ett eller flera år efter att kommunen haft utgifter. Eventuella över- eller underskott av exploateringen redovisas som vinst eller förlust i resultaträkningen.

Kommunen har förutsättningar för tillväxt, dels genom att de kommunala verksamheterna har kapacitet att svara mot medborgarnas behov och önskemål, dels genom god planreserv för bostads- och verksamhetsmark och har en tydlig strategi i att skapa tillväxt genom utveckling av attraktiva och unika områden, exempelvis centrum, Kanalstaden och Varamon. Dessa områden tillsammans med befintlig planreserv och färdigställande av exempelvis sjönära småhustomter och verksamhetsmark i Norrsten, gör att kommunen kan möta behov och skapa tillväxt.

Exploatering bostäder

Under perioden 2026-2028 planeras ca 70 bostäder färdigställas varav 27 i Motala tätort och 45 i Borensberg. Här ingår både kommunala och privata projekt. Det finns ett behov av bostäder i Motala och Borensberg, då främst efterfrågan på möjligheten att bygga småhus. Den kommunala tomtkön består av ca 500 intressenter. Under 2022 släpptes ett 60-tal småhustomter i området Bråta Hagar i Borensberg och fler småhustomter är på gång i Norra Bråstorp i Motala, med planerat färdigställande av infrastruktur 2028 och färdigställande av en del småhustomter 2029. Detaljplanen för Dynudden, etapp 2 har vunnit laga kraft och där planeras för 17 småhustomter till tomtkön. Även markanvisning pågår för byggnation av radhus. Utbyggnad av infrastruktur planeras ske hösten 2026. Planering för småhustomter pågår även i Djurkälla. Då risken finns att detaljplanen överklagas är det svårt att prognostisera ett genomförande.

I område Bergsätter har detaljplanen för område Bergmossen vunnit laga kraft och privat exploatör beräknas påbörja byggnation under 2027 för etapp 1 med ca 30 bostäder.

Det pågår arbete med bostadsprojekt i centrum där Buntmakaren är på kommunens mark, med privat exploatör, samt tillbyggnad på Plåtslagaren som är privatägd fastighet. Med totalt ca 200 nya bostäder i de två projekten så skapas det goda möjligheter för utveckling av de verksamheter som finns i centrum.

Den politiska majoriteten formulerar den önskvärda bostadsutvecklingen enligt följande stycke. Vänsterpartiet ser att aktuella befolkningsprognoser pekar mot att en lägre ambitionsnivå vore rimlig.

”Många bostadsprojekt är även planerade att inledas under planperioden. Att planera för stadsutveckling inom det område som kallas Kanalstaden är prioriterat, vilket möjliggör för ett helt nytt bostadsområde med ett stort antal nya bostäder i centralt läge. Fokus ska också vara att möjliggöra för bostäder i kommunens mindre orter. Kommunen arbetar fortlopande med att identifiera strategiska markförvärv för kommande exploatering.”

Exploatering verksamheter och övrigt

I kommunen finns ledig mark för både industri och handel. För att vara attraktiva för nya verksamhetsetableringar är det viktigt att det finns alternativa områden som passar olika verksamheter. Planering för ny verksamhetsmark i Motala sker med planerat antagande av ny detaljplan under hösten 2025 för etapp 2 i Norrsten och planerad utbyggnad av infrastruktur 2027. Samtidigt pågår arbete med planprogram för Bergsätter och Bråstorp för att i första hand se över lämplighet med ny verksamhetsmark. I Borensberg finns ledig verksamhetsmark i Erstorp, etapp 1 och möjlighet att bygga ut även etapp 2 med infrastruktur.

Detaljplanerna för Varamon antogs i september 2024, men har överklagats. Vid laga kraft uppstår en stor markreserv i strategiskt läge. Detaljplanen för idrottscenter vid riksväg 50 har vunnit laga kraft och är nu en del av markreserven.

Investeringsbudget

Mnkr	Ramar 2026	Ramar 2027	Ramar 2028
Total investeringsram	759	870	957
Projektbeslut lokaler, till- växt, exploatering	408	503	593
Lokalinvestering	342	394	434
Pågående	265	199	102
Planerade	77	195	332
Utvecklingsprojekt för tillväxt	27	43	96
Exploatering	38	66	63
Nämndernas investeringar	211	211	199
Kommunstyrelsen	51	68	43
Bildningsnämnden	14	16	21
Samhällsbyggnadsnämnden	53	53	53
Socialnämnden	4	3	7
Tekniska servicenämnden	90	71	75
Investeringar Vatten- och av- fallsnämnden	140	157	165

Balansbudget

Mnkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Tillgångar			
Anläggningstillgångar (materiella och finansiella)	3 798	4 447	5 154
Bidrag till statlig infrastruktur	11	11	11
Förråd	50	50	50
Fordringar	375	375	375
Kassa och bank	100	100	100
Summa omsättningstillgångar	525	525	525
Summa tillgångar	4 334	4 983	5 690
Eget kapital och skulder			
Eget kapital	-1 679	-1 750	-1 823
Avsättning för pensioner mm.	-169	-169	-169
Skulder	-2 486	-3 064	-3 698
Summa eget kapital och skulder	-4 334	-4 983	-5 690

Finansieringsbudget

Mnkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Den löpande verksamheten			
Årets resultat	34	71	73
Årets avskrivningar	193	221	250
Kassaflöde från den löpande verksamheten	227	292	323
Investeringsverksamheten			
Investering i materiella anläggningstillgångar	-759	-870	-957
Finansieringsverksamheten			
Ny upptagna lån	468	578	634
Årets kassaflöde	-64	0	0
Likvida medel vid årets början	164	100	100
Likvida medel vid årets slut	100	100	100

Finansiella nyckeltal

	Prognos 2026	Prognos 2027	Prognos 2028
Årets resultat / skatter och bidrag	1,0%	2,0%	2,0%
Självfinansieringsgrad	29,9%	33,6%	33,8%
Soliditet inkl. pensionsförpliktelser	21,6%	20,9%	20,1%
Låneskuld, andel av skatter & bidrag	46,9%	61,7%	77,1%